

Landbruks- og matdep.	
Saksnr.: 161660	Doknr.:
Mottatt: 07 OKT 2016	
Saksbeh.: EP/SR	Ark.: 777
Kopi:	Avskr.:

Landbruks- og matdepartement
Postboks 8007 Dep.
0030 OSLO

ÁSSEMEANNUDEADDJI /SAKSBEHANDLER	MIN ČUJ./VÁR REF.	DIN ČUJ./DERES REF.	BEAIVI/DATO
Torvald Falch, +47 78 47 40 83 torvald.falch@samediggi.no	14/708 - 44 Almmut go válddát oktavuoda/Oppgis ved henvendelse		05.10.2016

Uttalelse - Forslag til endringer i reindriften og jordskifteloven, samt forslag til tiltak for bruk av jordskifteretten i saker knyttet til interne forhold i reindrifta

Det vises til Landbruks- og matdepartementet høringsbrev av 30.05.2016 av rapport med forslag til endringer av reindriften og jordskifteloven, samt forslag til tiltak for bruk av jordskifteretten i saker knyttet til interne forhold i reindrifta.

Sametinget viser til at forslaget som er sendt på høring er et resultat av Sametingets samtykke til ny jordskiftelov i Sak SP 014/13 hvor det framkom at det skulle iverksettes en egen samlet prosess for å sikre reindriften tilgang til jordskiftedomstolen på lik linje med grunneiere og andre rettighetshavere. Videre er Arbeidsgruppens rapport som sendes på høring resultat av et mandat og en sammensetning det var framkonsultert enighet om mellom Landbruks- og matdepartementet, Sametinget og NRL.

Overordnet gir Sametinget sin tilslutning til de forslagene som er fremmet i rapporten. Det vises i den forbindelse til Sametingets vedtak av Sametingsmelding om reindrift i Sak SP 31/16 hvor det blant annet framkommer følgende strategier:

- Oppfølging av forslaget om at jordskifteretten gis mulighet til å gjennomføre rettsfastsettende og rettsendrende saker internt i reindrifta.
- Gjennomføring av en helhetlig rettsutgreiing av beiterettigheter og grenseganger mellom reinbeitedistrikt /soner for vinterbeiteområdene i aktuelle områder.
- Arbeide for at det opprettes en masterutdanning i eiendomsfag som inkluderer samiske rettsforhold, og at kunnskap om samisk kultur, eiendomshistorie, rettsvern og sedvanerett inngår som en del av basiskompetansen for alle jordskiftedommere.

Det vises videre til Sametinget vedtak i Sak SP 08/16 Sametingsmelding om høyere utdanning og forskning hvor det blant annet framkommer et strategipunkt om å:

- Arbeide for at kunnskap om samisk kultur, eiendomshistorie, rettsvern og sedvanerett inngår som en del av basiskompetansen i utdanningen for alle jordskiftedommere.

Sametinget støtter forslag til ny § 60a i reindriften som regulerer forholdet til jordskifteloven med korresponderende endringer av § 58 fjerde ledd, samt at § 58 siste ledd ikke gjelder der reintall er fastsatt av jordskifteretten. Forslaget innebærer at det tydeliggjøres at jordskifteretten kan nyttes til rettsutgreiing og grensefastsetting og at jordskifteretten gis kompetanse til å endre og fastsette bruksregler. Forslaget forstås slik at jordskifteretten gis kompetanse som tvisteløsningsmekanisme når det er uenigheter eller uavklarheter om privatrettslige forhold i reindrifta. Sametinget anser det som en grunnleggende riktig framgangsmåte at slike tvister ikke håndteres av den offentlige forvaltningen, men at det forankres i den privatrettslige autonomien.

Sametinget støtter forslaget om at departementet kan kreve sak for jordskifteretten for å avklare grenser og rettigheter for større områder der det utøves reindrift. Dette åpner opp for rettsutgreiinger og rettsfastsetting av beiterettigheter på fellesbeiteområder, og vil utgjøre et helt sentralt bidrag for å skape oversikt og forutsigbarhet om bruksregler, herunder reintall.

Sametinget vurderer det som positivt at det i rapporten foreslås konkrete tiltak med styrkede ressurser ved Finnmark jordskiftedomstol for å foreta rettsavklaringer på høst- og vinterbeiteområdene i Finnmark. Av rapporten framkommer det at staten må avsette økonomiske ressurser som både omfatter saksavvikling og saksomkostninger. Sametinget viser til at staten er pliktig til å etablere prosedyrer for å få avgjort urfolks rettskrav til land- og ressurser, jf. ILO 169 art. 14 nr. 3. Dette inkluderer også at staten må bære partenes saksomkostnader for rettsprosesser knyttet til rettsutgreiing med rettsfastsetting. Sametinget mener det bør vurderes om dette skal presiseres i reindriftsloven. Det vises her til en slik bestemmelse i finnmarksloven § 43.

Sametinget reiser spørsmål ved om det er nødvendig å benytte jordskifteloven § 3-4 med tilhørende endring av denne siden de bruksordninger det vil være aktuelt å gi eller endre i reindriften vil være omfattet av § 3-8, herunder fellestilltak.

Sametinget støtter vurderingene gjort i rapporten om at det må tas utgangspunkt i partsandelen av gjennomsnittlige historiske dyretall for jordskifteløsning internt i reindriften og mot andre beitedyr, og at dette reflekteres i forslaget til syvende ledd i ny § 60a der det heter at: *«For områder brukt i fellesskap skal grunnlaget for bruksregler og annen ordning fastsettes etter bruksandel i området»*. Jordskifteretten kan dermed med dette som utgangspunkt, som videre vurderes opp mot andre faktorer som beiteområder, beitekvalitet og særverdiområder, fastsette reintall for den enkelte siida.

Av forslaget følger det at jordskifteretten kan fastsette reintallet for den enkelte siida. Når dette utgjør en partsandel må det innebære at reintallet for hele distriktet beregnes. Som det framkommer av rapportens merknad til syvende ledd trenger ikke partsandelen være bestemmende for hvor mange rein som kan føres på beite. Forslaget sier imidlertid lite om hva som er avgjørende for hvor mange rein som kan føres på beite, annet enn at grensene for beiteområdene må klargjøres før en foretar en verdsetting av det som skal fordeles. Det har vært tilfeller der enkelte siidaer over tid har benyttet seg av større beiteområder enn det de har rettigheter til, og slik opprettholdt et større reintall. Det er derfor viktig at fastsettelse av partsandel også tar utgangspunkt i fastsatte beitegrenser. Sametinget ser at forholdet mellom reintall og partsandel med fordel kan søkes tydeliggjort i lovforarbeidene. Siidaen som organisasjonsform er fleksibel, og den enkelte siidaandel kan inngå i ulike siidaer på ulike årstidsbeiter. Lovforarbeidene må klargjøre hvordan en skal forholde seg til dette.

Videre er det viktig at det av lovforarbeidene tydelig framkommer at det i jordskifterettens fastsatte bruksregler, inkludert reintall, er muligheter for endringer grunnet endringer i driftsgrunnlaget uten at det må gå 10 år for å ta saken opp til ny behandling, jf. jordskifteloven § 3-37.

I rapporten følger det at reindriftsloven § 58 siste ledd om at reintallet for den enkelte siida skal forelegges for reindriftsstyret for endelig stadfesting og godkjenning ikke vil gjelde i saker der reintallet er fastsatt av jordskifteretten. Sametinget er enig i dette, men mener det bør vurderes at dette skal framkomme i loven, slik at en unngår noen form for tolkningstvil.

Sametinget er enig i vurderingene gjort i rapporten om at jordskifteretten bare gis kompetanse til å fastsette reintall på siidanivå, og ikke også for siidaandeler. Det er siidaen som utgjør det tradisjonelle arbeids- og ressursfellesskapet der reindriften utøves og reinflokken håndteres. Siidaandelen er en nyere lovkonstruksjon og har ikke noe grunnlag i reindriften tradisjonelle organisering. Etter Sametingets vurdering er det derfor riktig at det legges godt til rette for at siidaen kan ha gode muligheter til å enes om den interne fordelingen av reintallet, noe også reindriftsloven § 60 tredje ledd første setning legger til rette for, og som tredje ledd andre setning og fjerde ledd har en sikkerhetsventil for dersom en enighet i siidaen er vanskelig å oppnå. Etter at denne høringsrapporten ble ferdigstilt fremmet imidlertid departementet, og Stortinget vedtok, tillegg i reindriftsloven § 60 om at Fylkesmannen kan fastsette et øvre reintall per siidaandel, jf. Prop. 93 L (2015-2016) og Innst. 320 L (2015-2016). Denne lovendringen er kommet til uten Sametingets samtykke og den harmonerer etter Sametingets syn ikke med de vurderinger som er foretatt i rapporten og som ligger til grunn for forslagene som her er på høring. Dersom jordskifteretten har fastsatt siidaens reintall vil det framstå som uryddig at den offentlige forvaltningen etter dette kan fastsette reintallet for siidaandelene. En slik inngripen fra

offentlig myndighetshold vil også stille forvaltningen i fare for å foreta en overføring av noens rettigheter til andre, noe som i tilfellet må anses som ekspropriasjon. Sametinget ber derfor om at det samtidig som at departementet fremmer forslag til endringer av reindrifstloven og jordskifteloven for å åpne for bruk av jordskifteretten på interne forhold i reindrifta, så fjernes nåværende § 60 femte og sjette ledd.

Sametinget støtter forslaget om å styrke meklingsinstituttet i reindrifstloven med tilhørende justeringer av reindrifstloven § 73. Sametinget støtter videre forslag om fastsetting av egne retningslinjer for meklings og utpeking av meklere blant et utvalg av fagkyndige meddommere som er oppnevnt etter foreslått ny § 8a i reindrifstloven.

Sametinget slutter seg til vurderingene i rapporten om at lovendringer må følges av flere kompetansehevende tiltak for jordskifteretten for at den skal bli benyttet for interne forhold i reindrifta. Sametinget vil understreke at det foreligger et tungt rettslig ansvar for å sikre at domstolene tilegner seg og innehar nødvendige kvalifikasjoner innen samisk sedvanerett og kultur. Sametinget er enig i forslaget til ny § 8a om at det kan oppnevnes et utvalg av fagkyndige meddommere. Sametinget mener likevel det må vurderes om ikke kompetansen til å oppnevne utvalg av fagkyndige meddommere legges til Sametinget og ikke Landbruks- og matdepartementet.

Lokalisering av Finnmark jordskiftedomstol sammen med Indre Finnmark tingrett i Tana, finansiering av masterutdanning ved UIT - Norges arktiske universitet, same- og reindrifstrett som obligatorisk del av masterutdanningen i eiendomsfag, og oppnevning av utvalg av fagkyndige meddommere er tiltak Sametinget ser som særlig sentrale å få gjennomført.

Sametinget håper høringsforslagene kan få en rask oppfølging med proposisjon og eventuelt melding til Stortinget, og ber om å bli kontaktet for å avtale konsultasjoner om foreslåtte lovendringer og tiltak.

Dearvvuođain/Med hilsen

Hege Fjellheim
ossodatdirektevra/avdelingsdirektør

Torvald Falch
seniorráđdeaddi/seniorrádgiver